

УДК 341.215.4:342.745:[004.738.5-022.257]

ГАЛИЦЬКИЙ І. В.,

кандидат юридичних наук,
старший викладач
Черкаського факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЕКСТРЕМІЗМ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ

Анотація. У статті автор аналізує сутність соціального явища екстремізму, особливостей поширення його ідеології в умовах глобалізації комунікативно-інформаційного середовища. Автор досліджує фактори, які сприяють стрімкому поширенню екстремістських поглядів в Інтернет-просторі, акцентуючи увагу на соціальних мережах як ефективному інструменті впливу на масову свідомість необмеженої кількості індивідуумів. Автор формулює рекомендації щодо оптимізації державної політики, спрямованої на припинення екстремістської діяльності, поширення екстремістських ідей серед користувачів соціальних глобальних мереж.

Ключові слова: екстремізм, Інтернет-простір, комунікації, віртуальні соціальні мережі, протидія екстремізму, толерантність.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток комп'ютерних та інформаційних технологій в останні десятиліття сприяє становленню глобального інформаційного суспільства. Різноманітні соціальні інститути, явища і процеси набувають нових форм, раніше не відомих та не досліджуваних. Це стосується в повній мірі і такого негативного соціального явища, як екстремізм. Масштаби поширення екстремістських ідей останнім часом вражають, адже спрощений доступ до інформаційних ресурсів, нові способи і засоби комунікації дозволяють екстремістам емоційно та інформативно впливати на мільйони людей, залучати їх до своїх акцій, пропагувати свої ідеї, заклики, принципи. Мобільний зв'язок, мультимедіа, комп'ютерні технології перетворили міжособистісну комунікацію на масову, завдяки чому екстремісти отримали доступ до багатотисячної аудиторії. Інтернет-ресурси стали не тільки альтернативними засобами масової інформації, але й завоювали чи не перше місце серед них, а більшість молоді взагалі розцінює соціальні мережі як єдине авторитетне правдиве джерело інформації. Відсутність обов'язкових вимог до верифікації (перевірки) кожної сторінки в соціальних мережах спрощує екстремістам задачу, допомагає їм поширювати свої ідеї інкогніто, під псевдонімами, що в подальшому унеможливорює притягнення їх до відпо-

відальності. Відсутність системи державного контролю за глобальними інформаційними соціальними мережами призводить до того, що екстремістськи налаштовані особи не лише вільно обмінюються думками та ідеями, але й об'єднуються у групи, осередки, планують і реалізують акції та залучають нових членів до організацій.

Таким чином, актуальність проблеми поширення екстремізму через соціальні мережі в сучасних умовах виявляється обґрунтованою і безспірною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження феномену новітніх інформаційних технологій складно уявити без вивчення класичних теорій інформаційного суспільства, викладених у працях Дж. Гелбрейта, М. Маклюена, Е.Тоффлера, А. Турена. До проблем масової комунікації зверталися також А.П. Алексеев, Н.Н. Богомолова, Ю.А. Шерковін. Теорії інформаційного суспільства інтерпретуються також у працях П. Дракера, М. Кастельса, А. Етціоні.

Феномен екстремізму, його співвідношення з тероризмом, радикалізмом і сепаратизмом досліджували З.С. Арухов, П.П. Баранов, Ю.Г. Забрудський, Г.С. Денісова, Д.П. Зеркін, О.О. Ігнатенко, М.І. Лабунець, Л.О. Погосян, Р.Е. Рубінштейн, А.А. Козлов та інші.

Механізми впливу масових комунікацій на аудиторію вивчали: Г. Ласуелл, Г. Маркузе, Р. Мертон, А. Моль, Г.Г. Почепцов, М.М. Назаров, Л.М. Федотова, Б.Ф. Фірсова та інші.

Метою і завданням статті є визначення сутності і форм прояву екстремізму в соціальних мережах, розроблення моделі державно-суспільного контролю за контентом екстремістського спрямування, що поширюється за допомогою Інтернет-ресурсів.

Виклад основного матеріалу. Екстремізм можна розглядати як усі види діяльності (погляди, установки, почуття, дії, стратегії), які відрізняються від загальноприйнятих [19]. В загальному вигляді екстремізм може бути охарактеризований як прихильність до крайніх поглядів і таких же самих методів їх реалізації. У більшості випадків під екстремізмом розуміють погляди нетолерантного, нетерпимого характеру, які легітимізують застосування насильства по відношенню до прихильників інших поглядів, а також діяльність насильницького характеру [13].

У широкому науково-дослідному юридичному значенні під екстремізмом можна розуміти антисоціальне, свідоме, ідеологічно засноване на запереченні рівноправ'я людей за ознаками їх ідентичності або визнанні незаконності існуючого порядку владних відносин, незаконне насильство, заклики до нього або поширення відповідних ідей [3, с. 49].

Міжнародні нормативно-правові акти визначають екстремізм як діяння, спрямоване на насильницьке захоплення влади або насильницьке утримування влади, а також як насильницьку зміну конституційного ладу держави, насильницькі посягання на суспільну безпеку, зокрема організація з цією метою незаконних збройних формувань або участь у них [17].

Інформаційно-комунікативне середовище як нова форма соціального простору виникло в результаті тотальної інформатизації і глобалізації ХХ століття. Сучасні тенденції розвитку цього середовища мають наслідком зміни в характері спрямованості різних соціальних процесів і явищ, зокрема, екстремістського руху, який вдало адаптується до новітніх умов та підсилює ефективність свого впливу на свідомість індивідумів шляхом використання комп'ютерних технологій, зокрема, віртуальні соціальні мережі.

Під віртуальною соціальною мережею розуміють соціальну Інтернет-структуру, вузли якої складають організації або окремі люди, зв'язки позначають встановлені взаємодії (політичні, корпоративні, дружні, службові, сімейні, за інтересами тощо), основна мета якої – забезпечити соціальну взаємодію користувачів [1; с. 32]. На сьогодні соціальні мережі охоплюють майже мільярд людей в усьому світі [10; 11; 12].

Як справедливо наголошує М.Р. Димлевич, сьогодні контент основних Інтернет-ресурсів з поширення ідеології насильства (терористичної, екстремістської, націоналістичної та інших спрямувань) носить наступальний, агресивний характер, відрізняється міцною теоретичною базою, продуманим спектром методів керованого інформаційно-психологічного впливу на користувачів [6].

Наприклад, мережа ВКонтакте рясніє віртуальними соціальними співтовариствами, в яких ведеться відкрита пропаганда націоналістичної екстремістської ідеології, заклики до націоналістичної екстремістської діяльності, зокрема: «Анти-мигрант», «Скажем НЕТ мигрантам», «Против таджиков», «ДПНИ Держи кровь чистой» [15]; «Правый сектор» (<http://vk.com/public62043361>) [14]; Ми – Патріоти України (<http://vk.com/club5525046>), Націоналіст (<http://vk.com/club28509085>), Україна відроджена проти свавілля (<http://vk.com/public34795990>) та багато інших. Практично всі інформаційні сайти радикальних ісламістів мають аккаунти в соціальних мережах. «Кавказ-центр», «Вилайт Дагестан», «Хизб-ут-Тахрир» – всі вони мають сторінки в найбільш популярних соціальних мережах, зазвичай «дружать» між собою [18].

Особливістю поширення екстремістської ідеології в Інтернет-просторі є те, що учасники соціальних мереж є одночасно і суб'єктами, і об'єктами впливу екстремістських ідей. Висловлюючи свої погляди, вступаючи в дискусії з іншими зареєстрованими користувачами, учасник мережі одночасно і переконує аудиторію у правдивості його тверджень, але водночас зазнає на собі вплив ідей інших учасників віртуального простору. Навіть сповідуючи ідеї пацифізму і толерантності особа у соціальній мережі неодмінно знайомиться з протилежними думками і поглядами. Психічно нестійкій особистості не потрібно занадто багато часу, щоб змінити свої гуманістичні погляди, якщо не одразу на екстремістські, то наближені до цього. Особа без міцного внутрішнього стрижня легко піддається впливу екстремістських ідей, адже їх, по-пер-

ше, більше в кількісному виразі, аніж толерантних, а по-друге, їх спосіб подачі більш виражений та агресивний.

Таку позицію підтверджують результати дослідження О.О. Оселкова, а саме: «тексти, які містять пряму пропаганду екстремізму, сприяють формуванню негативного образу певних соціальних груп, підвищенню рівня відкритого прояву агресії, сильному зниженню рівня позитивних емоцій і підвищенню негативних, а також активації установок на дії проти вказаних груп, а у відношенні до осіб, вже наділених нетолерантними установками – актуалізують їх і підвищують їх виразність» [9, с. 87]

Серед специфічних рис пропаганди екстремізму в соціальних мережах також виділяють: відсутність географічних і психологічних бар'єрів у спілкуванні, що обумовлюється анонімністю комунікації в мережі Інтернет; можливість самопрезентації і самовираження з урахуванням наявних у індивіда особливостей; добровільність членства і неформальна структура комунікації в режимі реального часу; можливість створювати власне коло спілкування, яке складається виключно з друзів і однодумців [16, с. 39]; можливість спілкування користувачів через публікацію і обмін контентом; підвищений рівень довіри користувачів до інформації, поширеної на їх особистих сторінках в мережі, що значно випереджає довіру до інформації, отриманої з традиційних джерел масової інформації; високий рівень інтерактивності, за якої швидкість обміну контентом і швидкість спілкування часто не поступаються спілкуванню поза мережею; можливість цілеспрямованого поширення матеріалів, реклами груп для певної категорії людей з метою максимального впливу на них (наприклад, ідеї релігійного екстремізму найефективніше впливають на молодіжну аудиторію користувачів соціальних мереж); можливість соціальних мереж виконувати не лише інформаційну функцію, але й функцію з організації і координації масових акцій, що мають на меті відкриту конфронтацію з законно обраною владою (це важливо для втілення ідей політичного екстремізму) [5].

Кубякін Є.О. влучно зауважує, що глобалізація та інформатизація суспільства призвели до появи таких умов, в яких екстремістський рух отримав стимул до зростання, новий потенціал та нові можливості для подальшого розвитку. Це, перш за все, інформаційна нерівність, віртуалізація соціальних практик, домінування Інтернету серед інших засобів спілкування, стрімкий розвиток соціальних мереж. Розширюється аудиторія людей, які потрапляють через глобальну комп'ютерну мережу під вплив екстремістських рухів і груп. Таким чином, екстремізм «віртуалізується», отримує ресурси для комунікативного впливу на особистість, чим обумовлюється і складність профілактики цього негативного соціального явища [8, с. 147].

Інтернет-простір практично миттєво реагує на найменші зміни у житті країни, зокрема політичні. На сторінках соціальних віртуальних мереж активно обговорюються протестні рухи, виступи активістів, різноманітні екстремістські акції і реакція державних структур на них [20, с. 423].

Ненависть до представників інших національностей, рас, віросповідань, політичних переконань є вкрай негативним соціальним явищем, складною проблемою, на існування якої не можна не звертати уваги, адже вона часто стає мотивом скоєння насильницьких злочинів проти особи, її життя, волі і здоров'я.

А соціальні мережі Інтернету відіграють важливу роль в самоорганізації екстремізму. Вже в кількох країнах соціальні мережі дозволили екстремістам координувати свої акції, а в Єгипті, Лівії та Тунісі навіть відбулося насильницьке повалення правлячих режимів [8, с. 163]. Це стало можливим завдяки тому, що соціальні мережі стали масовим і легкодоступним засобом комунікації, через які поширюються екстремістські матеріали, що, в свою чергу, формують нові і підживлюють вже існуючі агресивні установки по відношенню до представників етнічних, релігійних, національних груп.

Погоджуємося з К.А. Федюкіною, що віртуальні соціальні мережі надають цілий спектр можливостей для трансляції екстремістської ідеології і маніпуляції свідомістю мільйонів людей по всій планеті, що підкріплюється можливістю анонімної комунікації і слабким контролем з боку держави [15].

Саме тому надзвичайно важливим є вироблення комплексної стратегії протидії поширенню екстремістської ідеології у віртуальних соціальних мережах. Вочевидь, основні принципи протидії екстремістській діяльності в соціальних мережах полягатимуть у: визнанні, дотриманні і захисті прав і свобод людини і громадянина, дотриманні законності, гласності, пріоритетному забезпеченні безпеки країни, співпраці держави з громадськими і релігійними об'єднаннями, організаціями, громадянами у протидії екстремістській діяльності і в невідворотності покарання за практичну реалізацію екстремістської ідеології [2, с. 209].

Для ефективної *боротьби з екстремізмом* у віртуальних соціальних мережах **пропонуємо комплекс заходів**, які базуються на консолідації зусиль влади і суспільства. Влада має стати менш консервативною, перенести частину свого впливу і спілкування з громадянами у віртуальне середовище [7, с. 198-200].

Та спочатку визначимо, що ми маємо на увазі під екстремізмом. Отже, екстремізмом є прихильність крайніх радикальних поглядів, виражена у наступній діяльності: провокація заворушень, громадянська непокора, терористичні акції, методи партизанської війни, яка в більшості випадків заперечує будь-які компроміси, переговори та угоди. Зростанню екстремізму зазвичай сприяють: соціально-економічні кризи, різке падіння життєвого рівня основної маси населення, тоталітарний політичний режим з придушенням владою опозиції, переслідуванням інакомислення. На жаль, екстремістські течії дуже часто виникають штучно, через певні політичні чи економічні інтереси, навіть в заможних суспільствах. Радикали-екстремісти, належним чином організовані та матеріально забезпечені, можуть розхита-

ти будь-який державний лад. Вони стають гострою зброєю в руках тих, хто має певні далеко не ідеологічні цілі.

Чи можливо протидіяти екстремізму в Інтернет-просторі, куди останнім часом перемістилася основна маса радикальних соціальних організацій? Вважаємо, що так, та для цього слід вчинити наступні кроки.

Перш за все, потрібно запровадити на законодавчому рівні державний контроль за контентом у соціальних мережах. Права людини, її життя і здоров'я, честь і гідність визнаються сучасною правовою державою найвищою соціальною цінністю. Тому з метою захисту прав людини від деструктивного впливу екстремістської ідеології, недопущення реалізації екстремістських ідей в реальному житті вкрай необхідним є існування механізму постійного моніторингу і оперативного блокування небезпечного контенту. Наприклад, введення спеціальних підрозділів по боротьбі з екстремізмом у віртуальному середовищі до структур Служби безпеки держави. Наповнювати такі підрозділи слід не лише висококваліфікованими оперативними співробітниками, але й спеціалістами в галузі інформаційних технологій. Функції вищевказаних запропонованих підрозділів, звісно, виконують інші підрозділи СБУ, вони ніби «розпорошені» між ними.

Так, наприклад, Департамент захисту національної державності (Департамент Т) реалізує державну політику в сфері протидії організаціям і окремим особам, метою яких є підриг національної державності, ліквідація незалежності України, зміна конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету та територіальної цілісності держави, підриг його безпеки, незаконного захоплення державної влади, пропаганди війни, насильства, розпалення міжетнічної, расової, релігійної та іншої ворожнечі, зазіхання на права і свободи народу, а також на попередження, виявлення і припинення злочинів та інших протиправних діянь, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам держави і безпеки громадян України і віднесені до компетенції Служби безпеки України, реалізує профілактику злочинів у цій сфері. Для цього Департамент має у своєму підпорядкуванні розгалужену агентурну мережу в сфері вищої освіти, політичних партій, рухів, об'єднань громадян, органів державної влади, молодіжних рухах, наукових і культурних організаціях. Також в СБУ в рамках Департаменту контррозвідки також діє Департамент контррозвідувального захисту інтересів держави в сфері інформаційної безпеки, головним завданням якого є боротьба із кіберзлочинністю.

Але результати діяльності цих підрозділів СБУ видаються не достатньо ефективними, адже соціальні мережі продовжують рясніти екстремістськими лозунгами та закликами (приклади діючих груп ми наводили раніше). Також СБУ не завжди здатна попередити організовані, в тому числі і через соціальні мережі, масові заворушення, не здатна впливати на поширення радикальних ідей серед користувачів інтернету. Боротьба із радикалами відбувається постфактум, вже після того, як вони себе проявили

и вчинили протиправні дії. Тому ми вважаємо за необхідне сконцентрувати всі зусилля СБУ по попередженню (в першу чергу, саме попередженню, а не боротьбі, сам факт якої вже є програвом для держави) поширення екстремістських ідеологічних течій та дій в рамках одного однойменного Департаменту. Створенню такого підрозділу заважає відсутність закону про боротьбу із екстремістською діяльністю та, сподіваємося, факт його прийняття – лише справа часу.

Також доцільним є введення штрафів за поширення екстремістських матеріалів. Для цього потрібно ввести відповідні правові норми до законодавства про адміністративні правопорушення, встановити систему моніторингу, та притягати винних осіб до відповідальності, на кшталт накладення штрафів за порушення правил дорожнього руху. Штрафи мають не лише поповнювати державний бюджет, але й сприяти вихованню толерантних установок у громадян. Підкреслимо, що запровадження цього методу потребує обов'язкової верифікації усіх сторінок і аккаунтів в соціальних мережах. Цю вимогу неодмінно слід закріпити на законодавчому рівні.

Слід запровадити і систему недержавного (громадського) контролю, а саме: ввести інститут модераторів соціальних мереж, для яких блокування екстремістського контенту в мережах буде професією та відповідальною роботою. Особа, яка виявила бажання стати модератором соціальних мереж, проходить спеціальне навчання у визначених державою навчальних закладах, складає іспити, отримує свідоцтво встановленого зразка, та потрапляє до Єдиного державного реєстру модераторів. Офіційні модератори отримують повноваження з моніторингу контенту соціальних мереж, виявленню і блокуванню екстремістських матеріалів, отримують винагороду за свою роботу з державного бюджету.

Обов'язковою умовою попередження екстремізму є міжнародна співпраця. Ми маємо на увазі обмін досвідом між відповідними державними органами різних країн, а також прийняття кількох сторонніх угод. Наприклад, регіональна Угода між урядами РФ, Білорусії та України про попередження та боротьбу із екстремістськими ідеологіями та діями була б доцільною та актуальною. Так, подібна угода веж існує – це Концепція співпраці державучасниць СНД у боротьбі з тероризмом та іншими насильницькими проявами екстремізму від 26 серпня 2005 р. Але, по-перше, її дія закінчилася в 2013 році, по-друге, там недостатньо уваги було приділено саме попередженню розповсюдження екстремістських ідеологій в соціальних мережах. Ми вважаємо, що не слід їх недооцінювати. Революції «арабської весни» були в більшості випадків організовані саме через соціальні мережі.

Радикальні течії не є явищем виключно однією країни. Вони поширюються через кордони, в основному завдяки Інтернету, який також не знає кордонів. Також необхідною є угода між Європейським союзом та СНД або конкретно Україною про співпрацю у сфері протидії міжнародному екстремізму, але, у випадку подвійних стандартів зовнішньої політики ЄС, з особливо чітким визначенням, що є екстремізмом.

Також важливим заходом у боротьбі з екстремізмом у віртуальному середовищі є система патріотичного виховання молоді, спрямована на толерантне ставлення до представників інших культур, націй, релігійних конфесій. Ми переконані, що толерантне ставлення до оточуючих не є чимось неприродним, неприйнятним для людини, толерантні установки можуть цілком органічно й закономірно розвиватися в людині, зокрема, за допомогою не тільки певного кола адміністративно-правових способів і засобів, але й виховання, ідеологічного/культурного впливу на свідомість, просвіти населення [4, с. 93].

Висновки. Підсумовуючи викладене зазначимо, що під екстремістською діяльністю розуміється виготовлення і поширення екстремістських матеріалів через традиційні ЗМІ та через Інтернет-мережу, зокрема, віртуальні соціальні мережі; використання або демонстрація екстремістських матеріалів перед масовою аудиторією; публічні висловлювання або заклики екстремістського характеру; а також фінансування вказаних дій або інше сприяння їх організації. Діяльність екстремістських рухів спрямована на насильницьке повалення конституційного ладу, захват влади, розпалювання соціальної, расової, національної, етнічної, мовної та релігійної ворожнечі і ненависті, а також пов'язана з масовими заворушеннями, порушенням громадського порядку, хуліганськими діями і актами вандалізму. Ідеологія екстремізму нівелює базові принципи демократії, права громадян, заохочує застосування зброї до представників влади, закликає до рішучих воєнізованих дій проти легітимного правлячого режиму в державі. Екстремізм тісно і об'єктивно пов'язаний з політикою, він породжений нею, але водночас породжує її саму.

Головною особливістю поширення ідей екстремізму у віртуальному середовищі, зокрема, у соціальних Інтернет-мережах, є можливість швидко і оперативно контактувати з багатомільйонною аудиторією без значних фінансових затрат та спеціальних засобів, що дозволяє екстремістам не лише пропагувати свої ідеї, але й організовувати масові акції у реальному житті.

Ми дійшли висновку, що для ефективної протидії поширенню ідей екстремізму у віртуальному середовищі потрібна консолідація зусиль державних і недержавних структур, міжнародне співробітництво та запровадження комплексної системи боротьби з проявами екстремізму, яка включає в себе державний контроль, громадську модерацію, виховання населення в дусі толерантності і терпимості.

Література:

1. Бобровский С. Эволюция и искусственная жизнь // PC WEEK/RE. – 2005. – № 4. – С. 32–33.
2. Бочарникова И.С. Молодежный политический экстремизм (на примере пользователей сети «ВКонтакте») // Каспийский регион: политика, экономика, культура. – 2013. – № 3 (36). – С. 208–212.

3. Вехов И.В. Экстремизм в современной России: механизм воспроизводства и меры социального контроля. дис. канд. социологических наук. Специальность 22.00.04 – социальная структура, социальные институты и процессы. – СПб., 2011. – 243 с.
4. Галицький І.В. Толерантність у правовому житті сучасної України : монографія / І.В. Галицький. – Одеса : Фенікс, 2012. – 144 с.
5. Гладышев-Лядов В. Социальные сети как инструмент для пропаганды экстремизма. Аналитика Национального Центра информационного противодействия терроризму и экстремизму в образовательной среде и сети Интернет [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.ncpti.ru/materialy-ntspti/?ELEMENT_ID=157.
6. Димлевич Н.Р. «НЕТ!» Информационному терроризму в Интернете [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.truenet.info/analitika>.
7. Забузов О.Н. Конвергенция социальных сетей и молодежный экстремизм // Комплексная безопасность. Новые горизонты. Сборник материалов международной научно-практической конференции, 25 ноября 2011 года. – Химки : ФГБОУ ВПО «АГЗ МЧС России». – 2012. – 304 с.
8. Кубякин Е.О. Молодежный экстремизм в условиях глобализации информационно-коммуникационной среды общественной жизни. Дис. доктора социологических наук. Специальность 22.00.04 – социальная структура, социальные институты и процессы. – Краснодар, 2012. – 351 с.
9. Оселков А.А. Особенности влияния на студентов высших учебных заведений материалов экстремистской направленности. Дис. канд. психол. наук. специальность 19.00.06 – юридическая психология (психологические науки). – Ростов-на-Дону, 2011. – 186 с.
10. Официальный сайт сервиса микроблогов Twitter [Электронный ресурс]. – Режим доступа :: www.twitter.com/about.
11. Официальный сайт социальной сети Facebook [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.facebook.com/press/info.php7factsheet.
12. Официальный сайт статистики социальной сети ВКонтакте [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.liveinternet.ru/stat/vkontakte.ru.
13. Сергеев С.А. Исследования экстремизма и радикализма в зарубежных и отечественных социальных науках / С.А. Сергеев // Официальный сайт Казанского федерального университета [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://kpfu.ru/docs/F110664239/Statya.Ekstremizm.radikalizm.sokr.bibliograf.pdf>.
14. Страница «Правый сектор» в сети ВКонтакте [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://vk.com/public62043361>.
15. Федюкина К.А. Национальный экстремизм в виртуальных социальных сетях: миф или угроза? [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.scienceforum.ru/2014/pdf/994.pdf>.
16. Чураева Н.С. Социально-психологические механизмы формирования виртуальных сообществ. Дис. канд. психол. наук. специальность 19.00.05. – Социальная психология. – М., 2009. – 201 с.
17. Шанхайская конвенция о борьбе с терроризмом, сепаратизмом и экстремизмом (Заключена в г. Шанхае 15.06.2001) // Московский журнал международного права. – 2001. – № 4. С. 233–243.
18. Экстремисты приходят в Интернет [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://voprosik.net/ekstremisty-prixodyat-v-internet>.

19. Coleman P.T. Addressing Extremism / P. Coleman, A. Bartoli [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.tc.columbia.edu/i/a/document\9386_WhitePaper_2_Extremism_030809.pdf.
20. Yarmolenko L. Conditions, forms and methods of recruitment of young people into extremism // European Applied Sciences: modern approaches in scientific researches: Papers of the 1st International Scientific Conference. December 17–19, 2012. – Stuttgart: ORT Publishing (Germany), 2012. – P. 422–424.

Галицкий И. В. Экстремизм в социальных сетях: организационно-правовые меры противодействия

Аннотация. В статье автор анализирует сущность социального явления экстремизма, особенностей распространения его идеологии в условиях глобализации коммуникативно-информационной среды. Автор исследует факторы, способствующие стремительному распространению экстремистских взглядов в Интернет-пространстве, акцентируя при этом внимание на социальных сетях как эффективном инструменте воздействия на массовое сознание неограниченного количества индивидуумов. Автор формулирует рекомендации по оптимизации государственной политики, направленной на прекращение экстремистской деятельности, распространение экстремистских идей среди пользователей социальных глобальных сетей.

Ключевые слова: экстремизм, Интернет-пространство, коммуникации, виртуальные социальные сети, противодействие экстремизму, толерантность.

Galitsky I. Extremism in social networks: the organizational and legal measures against

Summary. In this article, the author examines the nature of the social phenomenon of extremism, how its ideology has spread globally and the means in which it is communicated in modern times. The author also examines the factors that have contributed to the rapid spread of extremist views through the internet, while focusing attention on social media as an effective tool of influence on mass consciousness towards an unlimited number of individuals.

It emphasizes on how social networks is becoming an increasingly aggressive mechanism targeting people with common ideas and opinions in cyberspace realising extremist ideas. The author provides evidence that the information derived from social networks is much higher compared to the traditional sources of media. Therefore, the level of influence of virtual social networks on the public consciousness and in particular its relationship to the spread of extremist ideology, can not be underestimated.

Often users change their tolerant views and mindset in correlation to those of the extremist often influenced by massive propaganda flooded on social networks. The situation is complicated with state control often powerless in controlling the content of social networks, thus allowing extremist movements to freely disseminate ideas among a mass audience, mobilizing them at the touch of a button. Therefore, the author defines the concept of extremist activity and recommendations for optimizing public policies to stop such extremist activities and the dissemination of extremist ideas among the users of social global networks.

Key words: extremism, Internet, communication, virtual social network, counteraction to extremism, tolerance.